

Vastauksen antaminen valtuutettu Alaviirin ja 15 muun valtuustoaloitteeseen Perhepalveluiden kehittäminen hyvinvointialueella (AV)

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen perhekeskustoimintamalli ja varhaisen tuen tarjoaminen

Valtuustoaloitteessa esiin nostetut teemat, kuten varhainen tuki ja yhteistyö, ovat perhekeskustoiminnan ydintä. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella lasten, nuorten ja perheiden palveluja onkin kehitetty perhekeskusajattelun lähtökohdista. Palvelustrategiassa on kuvattu perhekeskuksen ydinajatus seuraavasti: Perhekeskuksella tarkoitamme palvelujen kokonaisuutta, joka sisältää lapsille, nuorille ja perheille suunnatut hyvinvointia, terveyttä, kasvua ja kehitystä edistävät palvelut sekä varhaisen tuen, hoidon ja kuntoutuksen palvelut. Myös opiskeluhuollon palvelut kuuluvat perhekeskukseen. Länsi-Uudenmaan perhekeskustoiminta sisältää lakisääteisten sosiaali- ja terveydenhuollon perustason palvelujen lisäksi joitakin erityistason palveluja, kuten lastensuojelun palvelut. Perhekeskus toimii kiinteässä yhteistyössä erityis- ja aikuisten palvelujen, erikoissairaanhoidon sekä kunta- ja järjestötoimijoiden kanssa. Perhekeskus toimii verkostomaisesti sekä sähköisesti että fyysisissä toimipisteissä eri puolilla hyvinvointialuetta. Palveluita viedään myös lasten ja nuorten arkiympäristöihin. Kohtaamispaikkatoiminta mahdollistaa perheiden vertaistuen lähellä perhekeskusta. Perhekeskustoiminnalla tavoitellaan ennen kaikkea asiakkaalle saumatonta palvelupolkua ja sujuvaa asiointia. Ammattilaisen näkökulmasta perhekeskus tarjoaa puitteet konsultointiin ja monialaiseen yhteistyöhön aiempaa mutkattomammin. Perhekeskustoiminnan ytimessä on painopisteen siirtäminen varhaiseen tukeen, jotta korjaavien toimien tarve vähenee.

Perhekeskuksen toimijat muodostavat kolmiomaisen rakenteen: kolmion kivijalkana ovat universaalit ja varhaisen tuen palvelut, kuten neuvola- sekä opiskeluhuollon palvelut. Kohdennetut palvelut tarjoavat apua perhesosiaalityön, kasvatus -ja perheneuvonnan, lasten mielenterveyspalvelujen ja erilaisten kuntoutuspalvelujen avulla. Erityisen tuen palvelut, lastensuojelu ja perheoikeudelliset palvelut, tarjoavat apua nimensä mukaisesti erityisiin tuen tarpeisiin.

Perhekeskuksen toiminta painottuu ennaltaehkäisyyn sekä tuen tarpeen varhaiseen tunnistamiseen. Haasteiden ilmetessä on aina ensisijaista varmistaa, että lapsi saa arjessaan oikeanlaista tukea lapsen vahvuudet huomioiden. Tämä vähentää lapsen ja perheen kuormitusta ja tukee toimintakykyä ehkäisten ongelmien monimutkaistumista. Ennaltaehkäisevää ja matalan kynnyksen tukea tarjotaan neuvolassa ja opiskeluhuollossa. Nämä palvelut tavoittavat lähes kaikki alueen lapset ja heidän perheensä. Leikki-ikäiset, sekä koululaiset pyritään tapaamaan terveystarkastuksissa vuosittain. Lisäksi neuvola ja opiskeluhuolto on tavoitettavissa aina huolen herätessä ajanvarauksella, puhelimitse ja koululaisten kohdalla avovastaanotoilla. Vastaanotolla kartoitetaan tilannetta, annetaan

ohjausta arjen struktuurien, sekä hyvinvointia tukevien elintapojen osalta ja varmistetaan että lapsen arkiympäristö on muokattu lapsen toimintakykyä tukevaksi. Yhteistyötä tehdään tiiviisti varhaiskasvatukseen ja koulun kanssa. Tilanteen huolellinen kartoittaminen moniammatillisesti varmistaa, että lapsi saa haasteisiinsa oikeanlaista tukea. Neuropsykiatrisesti oireileville lapsille ja nuorille on opiskeluhuollossa tapahtuvaa alkukartoitusta varten laadittu toimintamalli, mikä selkeyttää työnjakoa toimijoiden kesken, sekä vahvistaa tasalaatuisuutta palveluissa. On tärkeää, että tilanteen kartoittaminen aloitetaan aina tyhjältä pöydältä, eikä sitä ohjaa ennakkokäsitys tietystä diagnoosista. Diagnoosi ei ole myöskään edellytys tukitoimille.

Muut perhekeskuksen palvelut kuten kuntoutus, perheneuvola sekä perhesosiaalityö tukevat varhaisen tuen palveluita tarvittaessa. Kuntoutuspalvelut tavoitteenaan toimintakyvyn tukeminen tilanteissa, missä lapsella on lisäksi muuta kehityksellistä haastetta. Perheneuvolan kasvatus- ja perheneuvonnalla tuetaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta, sekä huoltajien välistä suhdetta niin että se parhaiten tukee lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Perhesosiaalityö tarjoaa tukea vanhemmuuteen ja perhesuhteisiin tilapäisissä kuormitustilanteissa tavoitteenaan vahvistaa lapsen ja vanhemman omaa toimijuutta näissä tilanteissa. Kaikissa palveluissa hyödynnetään myös digitaalisia materiaaleja kuten mielenterveystalon omahoito-ohjelmat, sekä digitaalisia vanhempainohjauksen keinoja. Jälkimmäisillä tuetaan vanhemmuutta myötätuntoiseen vuorovaikutukseen ja annetaan työkaluja arjen haasteisiin. Digitaalisuus lisää saavutettavuutta myös harvaan asutuilla alueillamme ja edistää osaltaan tasalaatuisuutta palveluissamme.

Perhekeskuksen kohdennetuissa palveluissa keskitetty lapsiperheiden ohjaus ja neuvonta on matalan kynnyksen palvelu, jossa tarjotaan ohjausta ja neuvontaa perhearkeen liittyvissä kysymyksissä, ja johon vanhemmat/huoltajat voivat ottaa yhteyttä puhelimitse sekä sähköisen Pyydä apua -lomakkeen kautta. Lisäksi lapsiperheiden ohjauksessa ja neuvonnassa voi pohtia yhdessä ammattilaisen kanssa sitä, olisiko perheellä tarvetta johonkin lakisääteiseen lapsiperheiden palveluun, ja mitkä palvelut voisivat sopia perheen tilanteeseen. [Lapsiperheiden ohjaus ja neuvonta | Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue](#)

Omaperhe- sähköinen perhekeskus on otettu käyttöön Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella. Sekä ammattilaiset että alueen asukkaat ovat löytäneet palvelun kuluvan syksyn aikana. Omaperhe kokoaa perhettä suunnitteleville ja perheille tarkoitetun tiedon, tuen, tapahtumat ja palvelut yhteen osoitteeseen tukien perhekeskus-palvelukokonaisuutta. Omaperhe auttaa löytämään eri elämäntilanteisiin sopivaa apua, esimerkiksi vanhemmuuteen liittyen. [Omaperhe](#)

Perhekeskuksen kohtaamispaikkatoiminta on avointa, matalan kynnyksen tukea, joka on tarkoitettu kaikenlaisille perheille, lapsille ja nuorille, ja se on osa perhekeskuksen toimintaa. Kohtaamispaikassa toteutetaan erilaista ohjattua toimintaa ja se tarjoaa yhdessäoloa, vertaistukea ja juttelu- ja leikkiseuraa. Kohtaamispaikkatoiminnan tavoitteena on mahdollistaa lasten, nuorten ja

perheiden osallisuus, edistää perheiden voimavaroja ja hyvää arkea, vahvistaa vanhemmuutta, vähentää perheiden ja vanhempien yksinäisyyden kokemuksia sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä. Länsi-Uudellamaalla kohtaamispaikkatoimintaa järjestetään perheille maksuttomana lähipalveluna järjestöjen, kuntien, seurakuntien ja hyvinvointialueen tuottamana. [Perhekeskuksen kohtaamispaikkatoiminta | Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue](#)

Perhekeskuksen lääkäripalvelut toimivat perhekeskusrakenteessa matriisimaisesti. Perhekeskuksen lääkäripalvelut jakautuvat neuvolan-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon-, sekä lasten erityisvastaanottojen lääkäripalveluihin. Perhekeskuslääkärin työssä tavoitteena on kokonaisvaltainen lähestymistapa ja asiakkaidemme tarpeet ovat usein moniammatillista, verkostomaista työtöteä vaativia. Neuvolan-, sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lääkäriin työhön kuuluvat lakisääteiset terveystarkastukset, sekä kasvuun ja kehitykseen vaikuttavien fyysisten ja psyykkisten tekijöiden lääketieteellinen arvio ja jatkosuunnitelman ohjelmointi. Erityisvastaanottojen lääkäripalveluiden osaaminen kohdentuu lieviin ja keskivaikeisiin lastenpsykiatriin, sekä -kehityksellisiin arvioihin, diagnostiikkaan ja seurantaan. Toiminnassa tavoitteena on, että osaaminen tuodaan osaksi sitä verkostoa, missä on paras ymmärrys lapsen tilanteesta ja vältetään pois lähettämistä. Perhekeskuksen lääkäripalvelut tekevät tiivistä yhteistyötä muiden perhekeskustoimijoiden kanssa systemisellä työotteella.

Tuki vanhemmuuteen

Perhekeskustoiminnan olennainen elementti on vanhemmuuden tuki. Vanhemmuuden tukeminen kuuluu kaikkiin lasten, nuorten ja perheiden palveluihin. Helposti saatavilla olevaa tietoa ja neuvoa saa Omaperhe.fi -sähköisestä perhekeskuksesta. Keskitetyn ohjauksen ja neuvonnan kautta perheet saavat tukea ja ohjausta ja pulma saattaa ratketa jo tämän palvelun kautta.

Vanhemmuuden tuki normaaliin kehitykseen kuuluvissa haastavissa ikäkausissa tai ohimenevän stressin/muutoksen aikana on keskeistä ja ohjaa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta lapsen kehitykseen myönteisesti vaikuttavaan suuntaan. Oikeanlaisten tukitoimien järjestäminen vähentää lapsen ja perheen kuormitusta ja tukee toimintakykyä ehkäisten ongelmien monimutkaistumista.

Neuvolassa vanhemmuuden tuki käynnistyy raskauden ajasta jatkuen koko lapsen ja perheen neuvolapolun ajan. Perheen hyvinvointi on keskiössä, koska se heijastuu suoraan lasten hyvinvointiin. Kaikille ensimmäistä lastaan odottaville tarjotaan digitaalista perhevalmennusta neuvolan ja eri yhteistyötahojen järjestämänä. Valmennus koostuu eri teemoista. [Perhevalmennus | Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue](#) Neuvolan ammattilaisten osaamista ylläpidetään mm "hyvän mielen perhe"-koulutusten avulla, minkä avulla opitaan tukemaan vanhemmuutta, sekä tunnistamaan vaikuttavia suoja- ja riskitekijöitä.

Perhepolku-verkkokurssi on tarjolla koko hyvinvointialueella. Tämä verkkokurssi suuntautuu vanhemman itsemyötätunnon vahvistamiseen, sekä perheen myötätuntoisen vuorovaikutuksen tukemiseen. [Perhepolku® - Kasvu myötätuntoiseksi perheeksi](#)

Voimaperheet toimintamallien <https://www.luvn.fi/fi/palvelut/voimaperheet-toimintamalli> avulla pystytään tarjoamaan matalan kynnyksen digitaalista apua lapsuusiän käytösongelmien hoitoon (Huomaa hyvä 4-vuotiaiden lasten vanhemmille) ja ennaltaehkäisyyn (Ole läsnä 3-vuotiaiden lasten vanhemmille) sekä raskaudenaikaisiin masennusoireisiin (Yhdessä vahvaksi odottaville äideille).

Opiskeluhuollossa huomioidaan koko perheen tilanne ja vanhempien kasvatustyön tukeminen on keskeinen elementti. Perhesosiaalityö tarjoaa tukea vanhemmuuteen ja järjestää arkeen tukea tilapäisissä kuormitus ja stressitilanteissa esimerkiksi perheiden kotipalvelun muodossa. Kasvatus- ja perheneuvonnan tavoitteena on vahvistaa aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta, sekä vanhemman kasvatustaitoja ja huoltajien välistä suhdetta lapsen hyvinvointia tukevaan suuntaan.

Monialainen yhteistyö

Perhekeskustoimintamallilla tavoitellaan monialaisen yhteistyön vahvistumista. Malli ei automaattisesti takaa yhteistyön tiivistymistä ja saumatonta asiointikokemusta, vaan ammattilaisten tulee pitää yllä verkostomaista ajattelua perhekeskuksessa toimiessaan. Tätä varten olemme keväällä 2024 uudistaneet perhekeskuksen rakenteita. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue jakaantuu lasten, nuorten ja perheiden palvelujen näkökulmasta viiteen maantieteelliseen perhekeskusalueeseen, Espoon keskus, Niittykumpu, Leppävaara-Kauniainen, Hirsk-alue (Hanko, Inkoo, Raasepori, Siuntio, Kirkkonummi) ja LoVika-alue (Lohja-Vihti-Karkkila). Perhekeskusalueille on muodostettu alueelliset johtotiimit, jotka koostuvat kunkin alueen perhekeskusten lähiesihenkilöistä. Johtotiimien tapaamisissa olemme pyrkineet vahvistamaan monialaista yhteistyötä muun muassa ylläpitämällä systeemisen työotteen mallia, tarjoamalla tiimeille tehtäviä, jossa hyödynnetään verkostotyön tueksi tarkoitettuja työkaluja sekä pohtimalla alueelta nousevia ilmiöitä ja niihin ratkaisujen etsimistä yhteisesti. Loppusyksystä keskusteluun tuodaan myös sosiaalisen raportoinnin työkalu. Perhekeskuksen alueelliset tiimit ovat kehitysvaiheessa ja tavoitteena on, että tiimiin voisi myöhemmässä vaiheessa kuulua myös esimerkiksi kuntien sivistystoimen edustajia.

Opiskeluhuollossa yhteistyötä vahvistavana rakenteena toimii monialainen asiantuntijaryhmä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan yksittäisen oppilaan tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Ryhmään osallistuu aina myös koulun opetusväen edustaja vähintään yhden opiskeluhuollon työntekijän lisäksi. Myös opiskelijan huoltajat voivat osallistua ryhmän toimintaan sovitun mukaisesti. Monialainen asiantuntijaryhmä olisi hyvä koota nykyistä useammin opiskelijoiden

auttamiseksi, sillä se tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden moniammatillisen tuen tarjoamiseen varhaisessa vaiheessa.

Monialainen yhteistyö on vahvasti mukana myös kehittämishankkeissa. Esimerkkinä mainittakoon Yhdessä kouluun -hanke, jossa on kehitetty moniammatillista yhteistyötä koulua käymättömien oppilaiden auttamiseksi. Projektin kautta on tuettu koulupoissaolojen systemaattisen kartoittamisen mallin käyttöönottoa. Malli toimii sekä interventiona että palvelujen suunnittelun apuna. Projektin loppuvaiheessa kehitetään osaamista ja edistetään koulujen ja erityisesti lasten, nuorten ja perheiden palvelualueen yhteistyötä.

Lakisääteiset suunnitelmat strategisten tavoitteiden taustalla

Palvelustrategian lisäksi lasten ja nuorten hyvinvointityötä linjavat lakisääteiset hyvinvointisuunnitelmat. Vuoden 2024 alkupuolella valmistui alueellinen hyvinvointisuunnitelma ja sen osana lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma. Suunnitelmassa on yhteisinä painopisteinä lasten, nuorten ja perheiden osallisuus, turvallisuus, mielen hyvinvointi sekä yhteistyö lapsiperhe toimijoiden kanssa. Suunnitelmassa on joukko toimenpiteitä kullekin painopisteelle ja niistä on kuluvan vuoden aikana edistetty muun muassa seuraavia: toteutettu kysely yhteistyön sujuvuudesta koulutuksen järjestäjien ja opiskeluhoitojen palvelujen välillä (yhteistyö koettiin varsin hyväksi), työstetty keinoja yksinäisyyden ehkäisemiseksi ja puuttumiseksi sekä koottu esimerkkejä hyvistä yhteisöllisen opiskeluhoitojen käytännöistä. Koulutuksen järjestäjien opiskeluhoitojen suunnitelmien laatimiseen ja sisältöjen toteuttamiseen osallistuvat myös opiskeluhoitojen työntekijät. Suunnitelmassa kuvataan esimerkiksi oppilaan saamaa yksilökohtaista opiskeluhoitoa tukea tai kiusaamiseen puuttumista moniammatillisesti. [Hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma | Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue](#)

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopisteenä oleva yhteistyö lapsiperhe toimijoiden kanssa sisältää erilaisia toimenpiteitä suunnitelmakaudelle. Eräänä toimenpiteenä kuluvana syksynä käynnistetty ideointi yhteisövaikuttavuuden periaatteella tapahtuvasta palvelujen kehittämisestä. Tässä tarkoituksena on tunnistaa ilmiöitä, jotka tutkimuksessa on tunnistettu lasten ja nuorten hyvinvoinnin riskitekijöiksi. Paikallisista toimijoista tunnistetaan avainhenkilöt ja muodostetaan toimijoiden verkosto, joka määrittää yhteisen tahtotilan ilmiöiden ja hyvinvointiriskien ratkomiseksi.

Lasten ja nuorten hyvinvointityöhön suunnitelmien näkökulmasta omat haasteensa tuo lainsäädännön päällekkäisyys. Lainsäädäntö velvoittaa sekä kuntia että hyvinvointialueita tekemään omat lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat. Vuonna 2024 hyväksytyissä hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa sekä alueellisessa opiskeluhoitosuunnitelmassa pyrittiin valmisteluvaiheessa huomioimaan alueen kuntien suunnitelmien painopisteitä ja toimenpiteitä niin, että ne tukisivat toinen toisiaan. Esimerkkinä tästä mainittakoon mielen hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät painopisteet ja toimenpiteet.

Kehittämistyön painopisteet

Perhekeskustoimintamallin kehittäminen on vahvana painopisteenä jatkossakin. Tavoitteena on, että palvelut ovat asukkaille entistä helpommin saavutettavissa ja palvelukokemus on sujuvaa. Tätä tavoitetta tukemaan on käynnistynyt digitaalisten palvelujen ja asiakasohjauksen kehittämisen kärkihankkeet. Palvelujen löydettävyys ja saatavuus paranee, kun asukkaat voivat asioida palveluissa ajasta ja paikasta riippumatta. Samalla hyvinvointialueen toiminta tehostuu ja palveluissa voidaan keskittyä tarjoamaan lähikohtaamisia niille asukkaille, jotka niistä eniten hyötyvät. Lasten, nuorten ja perheiden tukemisessa digitaalinen asiointialusta mahdollistaa esimerkiksi chat-palvelun, kiireettömät viestit sekä sähköiset esitietolomakkeet. Näillä ratkaisuilla helpotetaan asukkaan ja työntekijän yhteistyötä.

Hyvinvointialueella on ollut käytössä useita asiakas- ja potilastietojärjestelmiä, mikä on hankaloittanut ammattilaisten työtä. Hyvinvointialue on valmistellut yhtenäisen asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankintaa vuoden 2024 aikana. Uuden järjestelmän käyttöönotto on laaja kokonaisuus sisältäen erilaisia alaprojekteja. Kunhan hankinta on saatu päätökseen, käyttöönotto etenee vaiheittain. Uuden järjestelmän käyttöönoton on arvioitu kestävän noin kaksi vuotta.

Palveluverkkotyötä jatketaan ja kuluvana syksynä on työstyetty Leppävaara-Nummela-Raaseporin perhekeskusten tarveselvitystä.

PL 33, 02033 LÄNSI-UUDENMAAN HYVINVOINTIALUE

PB 33, 02033 VÄSTRA NYLANDS VÄLFÄRDSOMRÅDE

luvn.fi